

MACIEJ BŁOTNICKI*

Problematyka dobro- wolności na gruncie czynnego żalu – wy- brane zagadnienia na tle odpowiedzialności za fałsz pieniądza¹

Streszczenie

Zagadnienie czynnego żalu jako szcze-
gólnej instytucji balansującej między na-
leżyтым zabezpieczeniem przez prawo
karne akceptowalnych i pożądaných spo-
łecznie wartości a koniecznością pocią-
gnięcia do odpowiedzialności każdego
sprawcy dopuszczającego się bezpraw-
nych na nie zamachów zajmuje waż-
ne miejsce w systemie prawa karnego.
Szczególnie doniosła, choć budząca nie-
gasnące spory, jest problematyka dobro-

---

* Asystent w Katedrze Prawa Karnego i Kry-
minologii, Wydział Prawa i Administracji,
UMCS, Lublin, adwokat w Izbie Adwokackiej
w Lublinie, maciej.blotnicki@umcs.pl.

1 Artykuł powstał w wyniku realizacji grantu
badawczego finansowanego przez Narodowe
Centrum Nauki w Polsce zatytułowanego „Za-
gadnienie fałszu pieniądza na gruncie pol-
skiej ustawy karnej i w ujęciu prawnoporów-
nawczym” Nr UMO-2018/29/N-HS5/01091.

Problems of voluntar- iness on the grounds of active regret select- ed issues against the background of liability for counterfeit money¹

Summary

The issue of active regret, as a re-
markable institution, balancing between
the criminal law's due protection of ac-
ceptable and socially desirable values and
the need to hold accountable any pepe-
trator who commits unlawful attacks on
them, occupies an important place in the
criminal law system. The issue of „volun-

---

* Assistant at the Department of Criminal Law
and Criminology, Faculty of Law and Admini-
stration, UMCS, Lublin, Poland, Advocate at
the Bar Association in Lublin, maciej.blotnic-
ki@umcs.pl. Bar Association in Lublin, OR-
CID: 0000-0002-1946-2606.

1 This article is funded by the National Science
Centre in Poland, under the project „Zagad-
nienie fałszu pieniądza na gruncie polskiej
ustawy karnej i w ujęciu prawnoporównaw-
czym” [The issue of money forgery in the
polish criminal code as well as in the com-
parative law approach] No UMO-2018/29/N-
HS5/01091.

---

wolności. Powyższy problem badawczy, naniesiony na typ przestępnego fałszu pieniądza lub jego surogatu (art. 310 § 1 k.k.), będzie stanowić przedmiot analiz niniejszego opracowania. W tekście zastosowano dogmatyczną metodę badawczą w jej ujęciu formalnoprawnym.

Słowa kluczowe: czynny żal, dobrowolność, element subiektywny, fałsz pieniądza, odstąpienie od dokonania.

Przedmiot analiz stanowi interpretacja przesłanek zastosowania klauzuli bezkarności z art. 15 § 1 k.k. na gruncie zbrodni fałszu pieniądza lub jego surogatu. *Clue* wywodu będzie dotyczyć dogmatycznej analizy dobrowolności, stanowiącej podmiotowy warunek czynnego żalu. Poprawne zastosowanie tego kryterium jest warunkowane dostrzeżeniem, że art. 15 § 1 i 2 k.k. stanowią z jednej strony wyjątki od zasady² ponoszenia odpowiedzialności karnej za czyn³, z dru-

---

2 Należy zaznaczyć, że pojęcie zasady prawa rozumieć jak M. Kordela, tj. jako normę prawną nakazującą bądź zakazującą realizowania określonej wartości, M. Kordela, *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Poznań 2012, s. 101-114; por. uwagi L. Leszczyńskiego i G. Maronia odnoszące się do zasad prawa jako argumentu walidacyjnego w toku wykładni tekstu prawnego i konieczności wagi zasad celem wydania wiążącej decyzji stosowania prawa, L. Leszczyński, G. Maroń, *Zasady prawa i generalne klauzule odsyłające w operatywnej wykładni prawa*, „Annales UMCS” 2013, Vol. LX, No. 2, s. 147-153; G. Maroń, *Zasady prawa. Pojmowanie i typologie a rola w wykładni prawa i orzecznictwie konstytucyjnym*, Poznań 2011, s. 122-160.

3 Okoliczność ta winna prowadzić do rygorystycznego i ścisłego podejścia do interpretacji czynników warunkujących zastosowanie

tariness” is particularly momentous, although stirring up endless disputes. The research mentioned above problem, superimposed on the type of criminal forgery of money or its surrogate (Article 310 § 1 of the Criminal Code), will be the subject of analysis of this study. The text uses the dogmatic research method in its formal-legal approach.

Keywords: active regret, voluntariness, subjective element, counterfeit money, waiver of performance.

The subject of analysis is the interpretation of the prerequisites for applying the impunity clause of Article 15 § 1 of the Criminal Code on the grounds of the crime of counterfeit money or its surrogate. The clue of the argument will concern the dogmatic analysis of „voluntariness”, which is the subjective condition of active repentance. The correct application of this criterion is conditioned by noticing that Articles 15 § 1 and 2 of the Criminal Code are, on the one hand, exceptions to the principle² of incurring criminal liability-

---

2 It should be noted that the concept of a principle of law is understood as M. Kordela, i.e., as a legal norm that commands or prohibits the realization of a specific value, see M. Kordela, *Zasady prawa. Studium teoretycznoprawne*, Poznań 2012, s. 101-114; cf. comments by L. Leszczyński and G. Maron relating to the principles of law as a valid argument in the course of interpreting a legal text and the need to weigh the principles in order to make a binding decision on the application of a law, L. Leszczyński, G. Maroń, *Zasady prawa i generalne klauzule odsyłające w operatywnej wykładni prawa*, „Annales UMCS” 2013, vol. LX, No. 2, s. 147-153; G. Maroń, *Zasady prawa. Poj-*

giej, instytucje te ważą reguły i funkcje prawa karnego, w tym sprawiedliwość i ochroną⁴.

Opisując subiektywny warunek czynnego żalu z art. 15 § 1 i 2 k.k., użyto sformułowania „dobrowolnie”. Ustawa karna nie definiuje tego terminu. W związku z tym chcąc ustalić jego znaczenie, w pierwszej kolejności należy się posłużyć dyrektywą językową wykładni⁵. Na gruncie rodzimego języka oznacza on: „wynikający z własnej woli”⁶, „nieprzymuszony” lub „niewymuszony”⁷. Wskazuje się także następujące znaczenia: „w sposób zgodny z czyjąś wolną wolą”⁸, „działający

ty for an act; on the other hand, these institutions weigh the rules and functions of criminal Law, including justice and protection.

When describing the subjective condition of active regret in Article 15 § 1 and 2 of the Penal Code, the phrase „voluntarily” is used. Criminal Law does not define this term. Therefore, the linguistic directive of interpretation should be used first to determine its meaning³. Based on the native language, it means: „resulting from one’s own will”⁴, or „uncoerced”⁵. The following meanings are also indicated: „in a manner consistent with one is free will”⁶, „acting without coercion”⁷,

---

klauzuli niepodlegania karze, gdyż zgodnie z regułą *exceptiones non sunt extentendae* nie należy ich wyklądać rozszerzająco.

4 O. Sitarz, *Czynny żal jako instrument polityki kryminalnej i karnej*, „Archiwum Kryminologii” 2009, t. 31, s. 163-164.

5 Z. Ziemiński, *W sprawie elementarnego wykładu o wykładni*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 3, s. 10 i n.; M. Zieliński, *Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa*, [w:] P. Winczorek (red.), *Teoria i praktyka wykładni prawa*, Warszawa 2005, s. 122.

6 W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. 2, Warszawa 1965, s. 170; E. Sobol (red.), *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1997, s. 135.

7 J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1900, s. 474; H. Zgótkowska (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 8, Poznań 1996, s. 422.

8 T. Lehr-Spławiński (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1935, s. 567-568; E. Sobol (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa 2002, s. 136; B. Dunaj, *Język polski. Współczesny słownik języka polskiego*, Warszawa 2007, s. 289.

---

mowanie i typologie a rola w wykładni prawa i orzecznictwie konstytucyjnym, Poznań 2011, s. 122-160.

3 Z. Ziemiński, *W sprawie elementarnego wykładu o wykładni*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 3, s. 10 i n.; M. Zieliński, *Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa*, [w:] P. Winczorek (red.), *Teoria i praktyka wykładni prawa*, Warszawa 2005, s. 122.

4 W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. 2, Warszawa 1965, s. 170; E. Sobol (red.), *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1997, s. 135.

5 J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), *Słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa 1900, s. 474; H. Zgótkowska (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 8, Poznań 1996, s. 422.

6 T. Lehr-Spławiński (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1935, s. 567-568; E. Sobol (red.), *Nowy słownik języka polskiego*, Warszawa 2002, s. 136; B. Dunaj, *Język polski. Współczesny słownik języka polskiego*, Warszawa 2007, s. 289.

7 M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 1995, s. 379; A. Markowski (red.), *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, Warszawa 1999, s. 147.

bez przymusu”⁹, „z dobrej woli” czy „chętnie”¹⁰. Leksykalne znaczenie interpretowanego terminu prowadzi do konstatacji, że odstąpienie od kreacji mającej funkcjonować w obrocie gospodarczym imitacji pieniądza albo zaprzestanie przerabiania innego środka płatniczego jest dobrowolne wtedy, gdy następuje bez przymusu fizycznego bądź psychicznego.

Jak widać, rezultatem aplikacji językowej dyrektywy wykładni są w dalszym ciągu szeroko zakreślone ramy treściowe analizowanego pojęcia. W celu ich zawężenia konieczne jest uzupełnienie dotychczasowych wyników wykładniczych, w drodze zastosowania pozajęzykowych dyrektyw interpretacji tekstu prawnego. W literaturze przedmiotu można dostrzec teoretyczne koncepcje służące zawężeniu zakresu znaczeniowego klauzuli niekaralności. Na uwagę zasługują dwa ujęcia¹¹, tj.: normatywne¹² i psychologicz-

„of goodwill”, or „willingly”⁸. The lexical meaning of the term interpreted leads to the statement that the abandonment of the creation of imitation money to function in economic circulation or the cessation of the conversion of another means of payment is voluntary when it occurs without physical or mental coercion.

As can be seen, the result of applying the linguistic directive of interpretation is still a broadly defined content framework of the concept under analysis. In order to narrow them down, it is necessary to supplement the previous interpretive results by applying extra-linguistic directives to interpret the legal text. In the literature on the subject, one can see theoretical concepts aimed at narrowing the scope of the meaning of the non-criminality clause. Two approaches are noteworthy⁹, i.e., normative¹⁰ and psychological¹¹.

9 M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 1995, s. 379; A. Markowski (red.), *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, Warszawa 1999, s. 147.

10 S. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1, Lwów 1854, s. 448; A. Zdanowicz i in., *Słownik języka polskiego*, Wilno 1861, s. 228.

11 Warto wskazać pogląd K. Tkaczyk, stanowiący autorską koncepcję normatywno-psychologiczną. Z uwagi na brak reprezentatywności nie będzie on uwzględniony w dalszych wywodach, zob. K. Tkaczyk, *Instytucja czynnego żalu w prawie karnym w aspekcie prawno-porównawczym*, Przemyśl 2008, s. 65.

12 Między innymi: Z. Papierkowski, *Glosa do wyroku SN z 14 IX 1967 r.*, V KRN 599/67, „Nowe Prawo” 1968, nr 7-8, s. 1235 i n.; M. Szerer, „Dobrowolne” odstąpienie od usiłowania, „Nowe Prawo” 1977, z. 5, s. 627; W. Radecki, *Prawne i moralne oceny czynnego żalu*, „Palestra” 1976, nr 12, s. 39-40.

8 S. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1, Lwów 1854, s. 448; A. Zdanowicz i in., *Słownik języka polskiego*, Wilno 1861, s. 228.

9 It is worth pointing out the view of K. Tkaczyk, which is the author’s normative-psychological concept. Due to the lack of representativeness, it will not be included in further arguments, see K. Tkaczyk, *Instytucja czynnego żalu w prawie karnym w aspekcie prawno-porównawczym*, Przemyśl 2008, s. 65.

10 Among others: Z. Papierkowski, *Glosa do wyroku SN z 14 IX 1967 r.*, V KRN 599/67, „Nowe Prawo” 1968, nr 7-8, s. 1235 i n.; M. Szerer, „Dobrowolne” odstąpienie od usiłowania, „Nowe Prawo” 1977, z. 5, s. 627; W. Radecki, *Prawne i moralne oceny czynnego żalu*, „Palestra” 1976, nr 12, s. 39-40.

11 See, for example: W. Wolter, *Nauka o przestępstwie. Analiza prawnicza na podstawie przepisów części ogólnej kodeksu karnego z 1969 r.*, Warszawa 1973, s. 273 i n.; G. Rejman, *W kwestii dobrowolnego odstąpienia od*

ne¹³. Przedstawienie założeń obu koncepcji nie jest konieczne. Należy poprzestać na wskazaniu, że ogniskują one wokół prawnej oceny motywów i pobudek, którymi kierował się sprawca, odstępując od dokonania¹⁴.

W normatywnym ujęciu podmiotowej przesłanki czynnego żalu termin „dobrowolność” należy wiązać z oceną okoliczności, które przeważały za odstąpieniem od dokonania. Czynniki te muszą zasługiwać na akceptację. Co więcej, winny zostać pozytywnie ocenione z punktu widzenia zasad moralnych¹⁵. Z kolei na gruncie dominującego w literaturze przedmiotu ujęcia psychologicznego istotnym elementem jest irrelewantność oceny motywów i pobudek przy stwierdzaniu dobrowolności¹⁶. Prowadzi to do wniosku, że dodatnio bądź ujemnie wartościowana ocena okoliczności warunkujących zaprzestanie w pochodzie w *iter delicti* pozostaje bez znaczenia dla zastosowania klauzuli niekaralności. Warto jednak mieć w pamięci, że wyklarowanie się zaprezentowanych koncepcji

In the normative view of the subjective prerequisite of active regret, the term voluntariness should be linked to assessing the circumstances that prevailed in favor of abandoning the accomplishment. These factors must merit acceptance and should be positively evaluated from the view of moral principles¹². In contrast, based on the psychological approach that dominates the literature, the irrelevance of assessing motives and motives in determining voluntariness is a crucial element¹³. This leads to the conclusion that a positively or negatively valued assessment of the circumstances determining the cessation in the march in *iter delicti* remains irrelevant to the application of the non-criminality clause. However, it is worth keeping in mind that the clarification of the presented concepts has not led to an agreement of positions on the interpretation of the term „voluntarily”. It can be said that the operation of opposing interpretive concepts has exacerbated interpretive doubts, translating into the non-uniformity of decisions. In contrast, based on the psychological approach that dominates the literature, the irrelevance of assessing motives and motives in determining voluntariness is a crucial element.

13 Zob. przykładowo: W. Wolter, *Nauka o przestępstwie. Analiza prawnicza na podstawie przepisów części ogólnej kodeksu karnego z 1969 r.*, Warszawa 1973, s. 273 i n.; G. Rejman, *W kwestii dobrowolnego odstąpienia od usiłowania*, „Nowe Prawo” 1969, z. 3, s. 436 i n.; W. Kubala, *Glosa do wyroku Izby Karnej Sądu Najwyższego z 1 VII 1975 r.*, „Palestra” 1976, nr 4-6, s. 31.

14 J. Raglewski, *Dobrowolne odstąpienie od czynu jako przesłanka instytucji czynnego żalu*, „Prokuratura i Prawo” 1997, nr 3, s. 40.

15 A. Spotowski, *O odstąpieniu...*, s. 94.

16 O. Sitarz, *Czynny żal związany z usiłowaniem w polskim prawie karnym. Analiza dogmatyczna i kryminalnopolityczna*, Katowice 2015, s. 388-390.

usiłowania, „Nowe Prawo” 1969, z. 3, s. 436 i n.; W. Kubala, *Glosa do wyroku Izby Karnej Sądu Najwyższego z 1 VII 1975 r.*, „Palestra” 1976, nr 4-6, s. 31.

12 O. Sitarz, *Czynny żal związany z usiłowaniem w polskim prawie karnym. Analiza dogmatyczna i kryminalnopolityczna*, Katowice 2015, s. 388-390.

13 Tamże.

---

nie doprowadziło do uzgodnienia stanowisk w przedmiocie interpretacji terminu „dobrowolnie”. Można wręcz stwierdzić, że funkcjonowanie opozycyjnych koncepcji interpretacyjnych pogłębiło wątpliwości wykładnicze, przekładając się na niejednolitość rozstrzygnięć.

Uwzględniając dotychczasowe wywoady, należy podkreślić, że rolą sądu jest ocenić, jakie czynniki miały decydujące znaczenie dla podjęcia przez sprawcę określonej decyzji o odstąpieniu od realizacji podrobienia lub przerobienia obiegowego pieniądza lub jego surogatu. Relevantne jest to, czy prymat wiodła wolna wola, czy też istotniejsze dla odstąpienia od dokonania okazały się okoliczności zewnętrzne, które je sprowokowały¹⁷. Wnikliwość i wszechstronność ustaleń w tym zakresie współkształtuje podstawę wyrokowania oraz determinuje prawidłowość rozstrzygnięcia¹⁸. *Clou* stanowi bowiem ustalenie, czy w ramach badanego stanu faktycznego występuje dobrowolność, czy też zachowanie sprawcy odstępującego od dokonania przestępstwa stypizowanego w art. 310 § 1 k.k. jest pozbawione tego podmiotowego elementu.

Nie ulega wątpliwości, że w przeważającej liczbie przypadków, w których występują czynniki zewnętrzne, mają one znaczenie dla podjęcia decyzji o za-

Taking into account the previous arguments, it should be emphasized that the court's role is to assess what factors were decisive for the perpetrator's decision to abandon the realization of counterfeiting or alteration of circulating money or its surrogate. The real question is whether the primacy was led by free will or the external circumstances that provoked it was more critical for abandoning the accomplishment¹⁴. The thoroughness and comprehensiveness of the findings in this regard co-shape the basis for sentencing and determine the correctness of the decision¹⁵. Indeed, the claim is to determine whether voluntariness is present within the framework of the facts under investigation or whether the behavior of the perpetrator who deviates from the commission of the crime stipulated in Article 310 § 1 of the Criminal Code is devoid of this subjective element.

There is no doubt that in the overwhelming number of cases where external factors are present, they are relevant to the decision to stop making counterfeit Polish or foreign money or its surrogate. However, assuming that their occurrence in every case will preclude voluntariness is different. It seems that the subjective substrate of active regret will occur when the offender's decision to desist does not

---

17 W. Kubala, *Problematyka czynnego żalu w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Problemy Prawa Karnego” 1981, nr 3, s. 34 i n.

18 M. Błotnicki, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 października 2017 r.*, sygn. akt IIAKa 303/17, „Forum Prawnicze” 2018, nr 6, s. 79 i n.

---

14 W. Kubala, *Problematyka czynnego żalu w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Problemy Prawa Karnego” 1981, nr 3, s. 34 i n.

15 M. Błotnicki, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 października 2017 r.*, sygn. akt IIAKa 303/17, „Forum Prawnicze” 2018, nr 6, s. 79 i n.

przestaniu dokonania podrobienia polskiego bądź obcego pieniądza lub jego surogatu. Niepodobna jednak zakładać, że ich wystąpienie w każdym przypadku będzie wykluczać dobrowolność. Wydaje się, że podmiotowy substrat czynnego żalu wystąpi, gdy decyzja sprawcy o odstąpieniu nie powstała w oderwaniu od bodźców zewnętrznych¹⁹, jak i pozbawiona była waloru spontaniczności²⁰. Co więcej, impuls do czynnego żalu mogą wywołać czynniki niezależne od sprawcy²¹, o ile nie stanowiły przeszkody uniemożliwiającej podrobienie, przerobienie lub usunięcie oznaki umorzenia z pieniądza albo jego surogatu²², bądź nie wywołały przekonania o takiej niemożliwości²³. Należy podkreślić, że wpływ okoliczności zewnętrznych nie wyklucza wystąpienia dobrowolności w sytuacji, gdy stanowi on wyłącznie asumpt, jest jednym z czynników skłaniających do rezygnacji z realizacji znamion prze-

19 Wyrok SA w Katowicach z dnia 25 października 2012 r., II AKa 169/12, LEX, nr 1236874.

20 Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2006 r., WA 33/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2419.

21 Wyrok SN z dnia 5 stycznia 1973 r., III KR 258/72, OSNKW 1973, nr 7-8, poz. 92.

22 Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 14 lipca 2016 r., II AKa 106/16, OSAW 2016, nr 4, poz. 348; wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 maja 2017 r., II AKa 92/17, KSAG 2017, nr 3, s. 200-216.

23 J. Raglewski, [w:] L.K. Paprzycki (red.), *System prawa karnego*, t. 4, *Nauka o przestępstwie. Wyłączenie i ograniczenie odpowiedzialności karnej*, Warszawa 2016, s. 814-816; B.J. Stefańska, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 219-220.

arise in isolation from external stimuli¹⁶ and lacks the quality of spontaneity¹⁷. Moreover, the impetus for active grief can be triggered by factors beyond the perpetrator's control¹⁸ as long as they did not constitute an obstacle preventing the forgery, counterfeiting, or removal of the sign of redemption from money or its surrogate¹⁹ or did not cause the belief of such impossibility²⁰. It should be emphasized that the influence of external circumstances does not exclude the occurrence of voluntariness in a situation where it is only an assumption, which is one of the factors prompting the abandonment of the elements of the crime stipulated in Article 310 § 1 of the Criminal Code²¹.

16 Judgment of the Court of Appeals in Katowice dated October 25, 2012, II AKa 169/12, LEX, nr 1236874.

17 Supreme Court judgment of December 12, 2006, WA 33/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2419.

18 Supreme Court judgment of January 5, 1973, III KR 258/72, OSNKW 1973, nr 7-8, poz. 92.

19 Judgment of the Court of Appeals in Wrocław on July 14, 2016, II AKa 106/16, OSAW 2016, nr 4, poz. 348; Judgment of the Court of Appeals in Gdańsk dated May 10, 2017, II AKa 92/17, KSAG 2017, nr 3, s. 200-216.

20 J. Raglewski, [w:] L.K. Paprzycki (red.), *System prawa karnego*, t. 4, *Nauka o przestępstwie. Wyłączenie i ograniczenie odpowiedzialności karnej*, Warszawa 2016, s. 814-816; B.J. Stefańska, [w:] R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 219-220.

21 T. Sroka, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1-116*, Warszawa 2017, s. 401-402; V. Konarska-Wrzošek, [w:] tejże (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 121-122.

stępstwa stypizowanego w art. 310 § 1 k.k.²⁴.

Prowadzi to do wniosku, że weryfikacja podmiotowego elementu klauzuli bezkarności wymaga zbadania zarówno zakresu luzu decyzyjnego²⁵ sprawcy, który odstępuje od dokonania, jak i jego świadomości co do możliwości zrealizowania swym zachowaniem wszystkich znamion typu²⁶. Pomocny może się okazać test, czy istniała realna sposobność dokonania fałszu pieniądza lub jego surogatu i sprawca świadomie z niej nie skorzystał, czy też odstąpienie bazowało na przeświadczeniu o niemożliwości osiągnięcia zamierzonego celu²⁷. Rację w tym kontekście ma

24 T. Sroka, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1-116*, Warszawa 2017, s. 401-402; V. Konarska-Wrzošek, [w:] tejże (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 121-122.

25 Warto zaakcentować, że badanie zakresu luzu decyzyjnego należy poprzedzić stwierdzeniem wolnej woli człowieka. Jej istnienie warunkuje dopuszczalność wartościowania zachowania sprawcy jako czynu; zob. W. Wolter, *O czynie jako działaniu lub zaniechaniu przestępnym*, „Państwo i Prawo” 1956, z. 5-6, s. 896-897. Z kolei w kontekście oceny luzu decyzyjnego i wolnej woli bez znaczenia pozostaje fakt, którą z koncepcji (determinizm albo indeterminizm, z wyłączeniem ich skrajnych postaci) uznamy za poprawną. W ramach operatywnej wykładni konieczne jest bowiem rozstrzygnięcie, czy określone zachowanie – stanowiące egzemplifikację dobrowolności – mieściło się w granicach swobody decyzyjnej.

26 P. Konieczniak, *Czyn jako podstawa odpowiedzialności karnej w prawie karnym*, Kraków 2002, s. 175; W. Mąciór, *Czyn ludzki i jego znaczenie w prawie karnym*, Kraków 1990, s. 17.

27 K. Buchała, *Prawo karne*, Warszawa 1980, s. 398; wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 maja

This leads to the conclusion that verification of the subjective element of the impunity clause requires an examination of the extent of the decision-making slack²² of the perpetrator, who deviates from the accomplishment and his awareness of the possibility of realizing with his behavior all the elements of the type²³. It may be helpful to test whether there was a real opportunity to make counterfeit money or its surrogate and the perpetrator knowingly failed to take advantage of it or whether the withdrawal was based on a belief that the intended goal could not be achieved²⁴. A. Spotowski is right in this regard, pointing out that the finding conditions the establishment of the subjective element of active regret that the deviator did when he controlled the sit-

22 Examining the scope of the decision-making slack should be preceded by a determination of the human free will. Its existence determines the admissibility of valuing the perpetrator's behavior as an act; see. W. Wolter, *O czynie jako działaniu lub zaniechaniu przestępnym*, „Państwo i Prawo” 1956, z. 5-6, s. 896-897. On the other hand, in evaluating decisional slack and free will, it is irrelevant which concept (determinism or indeterminism, excluding their extreme forms) we consider correct. This is because, in the framework of operative interpretation, it is necessary to decide whether a specific behavior – exemplifying voluntarism – was within the bounds of discretion.

23 P. Konieczniak, *Czyn jako podstawa odpowiedzialności karnej w prawie karnym*, Kraków 2002, s. 175; W. Mąciór, *Czyn ludzki i jego znaczenie w prawie karnym*, Kraków 1990, s. 17.

24 K. Buchała, *Prawo karne*, Warszawa 1980, s. 398; Judgment of the Court of Appeals in Gdansk dated May 10, 2017, II AKa 92/17, KSAG 2017, nr 3, poz. 200-216.

A. Spotowski, wskazując, że ustalenie podmiotowego elementu czynnego żalu warunkowane jest stwierdzeniem, iż odstępujący uczynił to wtedy, gdy kontrolował sytuację, panował nad czynem²⁸. Ponadto zachowanie składające się na istotę czynnego żalu cechować winno się bezspornością i uzewnętrznieniem²⁹.

Uwzględniając zaprezentowane argumenty, godzi się stwierdzić, że pojęcie „dobrowolnie” winno się interpretować na tyle szeroko, na ile pozwalają granice językowe wspomnianego terminu. Uzasadnione jest to funkcjami klauzul bezkarności w polskim systemie prawa karnego³⁰. W tym kontekście należy podzielić zapa-

---

2017 r., II AKa 92/17, KSAG 2017, nr 3, poz. 200-216.

28 A. Spotowski, *O odstąpieniu...*, s. 94; G. Rejman, *W kwestii...*, s. 436 i n.; Sz. Tarapata, *Dobrowolność w prawnokarnej konstrukcji czynnego żalu (zagadnienia wybrane)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, nr 2, s. 23-26. Zbyt daleko idący wydaje się pogląd ostatniego z autorów co do wyłączenia dobrowolności w zachowaniu sprawcy, gdy ten doszedł do przekonania, że dokonanie przestępstwa jest: „(...) co prawda możliwe, lecz nadmiernie utrudnione i przez to zbyt ryzykowne”, zob. Sz. Tarapata, *Dobrowolność...*, s. 25. Konieczność dokonywania dodatkowych ustaleń w przedmiocie odzwierciedlenia w świadomości oskarżonego nieopłacalności sprawstwa jeszcze bardziej skomplikowałyby zawiłą problematykę związaną z potwierdzeniem przesłanek czynnego żalu.

29 E. Kunze, *Odstąpienie od przygotowania do przestępstwa w nowym kodeksie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 8, s. 28-29.

30 M. Szerer, „*Dobrowolne*”..., s. 627. The need to make additional findings on reflection in the defendant’s mind of the unprofitability of the perpetration would further complicate the intricate problem of confirming the rationale for active regret.

uation and was in control of the act²⁵. In addition, the behavior comprising the essence of active regret should be characterized by indisputability and externalization²⁶.

Considering the arguments presented, it is fair to say that the concept of „voluntarily” should be interpreted as broadly as the linguistic limits of the said term allow. The functions of impunity clauses in the Polish criminal law system justify this²⁷. In this context, one should share the view of A. Gubinsky, argued that it is impossible to adopt general directives to establish beyond doubt the existence or absence of voluntariness. This is due to unique circumstances related to human behavior, to which the subjective condition of active regret applies²⁸. This leads to the conclusion that the analysis of the occurrence of „voluntariness” of withdrawal will be dif-

---

25 A. Spotowski, *O odstąpieniu...*, s. 94; G. Rejman, *W kwestii...*, s. 436 i n.; Sz. Tarapata, *Dobrowolność w prawnokarnej konstrukcji czynnego żalu (zagadnienia wybrane)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, nr 2, s. 23-26. The last author’s view of the exclusion of voluntariness in the behavior of the perpetrator when the perpetrator has come to the conviction that the commission of the crime is too far-reaching seems: (...) admittedly possible, but excessively difficult and thus too risky, see. Sz. Tarapata, *Dobrowolność...*, s. 25.

26 E. Kunze, *Odstąpienie od przygotowania do przestępstwa w nowym kodeksie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 8, s. 28-29.

27 M. Szerer, „*Dobrowolne*”..., s. 627. The need to make additional findings on reflection in the defendant’s mind of the unprofitability of the perpetration would further complicate the intricate problem of confirming the rationale for active regret.

28 A. Gubiński, *Glosa...*, s. 394.

trywanie A. Gubińskiego, który twierdził, że nie sposób przyjąć ogólnych dyrektyw pozwalających ponad wszelką wątpliwość stwierdzić istnienie bądź brak dobrowolności. Wynika to z faktu zaistnienia niepowtarzalnych okoliczności związanych z zachowaniem się człowieka, do których podmiotowy warunek czynnego żalu ma zastosowanie³¹. Prowadzi to do wniosku, że odmiennie będzie przebiegać analiza wystąpienia „dobrowolności” odstąpienia wobec sprawcy fałszu pieniądza, inaczej zaś wobec osoby odstępującej przykładowo od puszczenia falsyfikatu w obieg. Nie sposób przyłożyć bowiem jednej miary do wskazanych zamachów na prawidłowość systemu finansowego z uwagi na możliwe do wystąpienia różnorodne czynniki współkształtujące proces decyzyjny sprawy, prowadząc do niepodlegania karze.

Za zbędne z kolei należy uznać kreowanie w drodze wykładni nieprzewidzianych w treści przepisu warunków dla skorzystania z czynnego żalu. Rację należy przyznać W. Wolterowi, który w ramach ogólnego modelu wskazywał, że ustawa karna reguluje minimalne wymogi wobec sprawcy, aby móc zakwalifikować jego zachowanie jako dobrowolne odstąpienie od dokonania³².

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 1997, nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

31 A. Gubiński, *Glosa...*, s. 394.

32 W. Wolter, *Nauka...*, s. 273.

ferent for the perpetrator of counterfeit money. At the same time, it will be different for a person who, for example, withdraws from letting a counterfeit into circulation. This is because it is impossible to apply a single measure to the indicated attacks on the regularity of the financial system due to the possible occurrence of various factors that co-shape the decision-making process of the case, leading to not being subject to punishment. In turn, it should be considered superfluous to create, by way of interpretation, conditions not provided for in the wording of the provision for the use of active regret. W. Wolter, within the framework of the general model, W. Wolter pointed out that criminal Law regulates the minimum requirements for the perpetrator to qualify his behavior as a voluntary renunciation²⁹.

References

Legislation

Law of June 6, 1997. – Penal Code (Dz. U. z 1997, nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

Literature

Błotnicki M., Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt IIAKa 303/17, „Forum Prawnicze” 2018, nr 6.

Buchała K., *Prawo karne*, Warszawa 1980.

Doroszewski W. (red.), *Słownik języka polskiego PWN*, t. 2, Warszawa 1965.

29 W. Wolter, *Nauka...*, s. 273.

Literatura

- Błotnicki M., Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt IIAKa 303/17, „Forum Prawnicze” 2018, nr 6.
- Buchała K., Prawo karne, Warszawa 1980.
- Doroszewski W. (red.), Słownik języka polskiego PWN, t. 2, Warszawa 1965.
- Dunaj B., Język polski. Współczesny słownik języka polskiego, Warszawa 2007.
- Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. (red.), Słownik języka polskiego, t. 1, Warszawa 1900.
- Konarska-Wrzosek V., [w:] Konarska-Wrzosek V. (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018.
- Konieczniak P., Czyn jako podstawa odpowiedzialności karnej w prawie karnym, Kraków 2002.
- Kordela M., Zasady prawa. Studium teoretyczno-prawne, Poznań 2012.
- Kubala W., Problematyka czynnego żalu w orzecznictwie Sądu Najwyższego, „Problemy Prawa Karnego” 1981, nr 3.
- Kubala W., Glosa do wyroku Izby Karnej Sądu Najwyższego z 1 VII 1975 r., „Palestra” 1976, nr 4-6.
- Kunze E., Odstąpienie od przygotowania do przestępstwa w nowym kodeksie karnym, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 8.
- Lehr-Spławiński T. (red.), Słownik języka polskiego, Warszawa 1935.
- Leszczyński L., Maroń G., Zasady prawa i generalne klauzule odsyłające w operatywnej wykładni prawa, „Annales UMCS” 2013, Vol. LX, No. 2.
- Linde S., Słownik języka polskiego, t. 1, Lwów 1854.
- Markowski A. (red.), Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN, Warszawa 1999.
- Dunaj B., Język polski. Współczesny słownik języka polskiego, Warszawa 2007.
- Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. (red.), Słownik języka polskiego, t. 1, Warszawa 1900.
- Konarska-Wrzosek V., [w:] Konarska-Wrzosek V. (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018.
- Konieczniak P., Czyn jako podstawa odpowiedzialności karnej w prawie karnym, Kraków 2002.
- Kordela M., Zasady prawa. Studium teoretyczno-prawne, Poznań 2012.
- Kubala W., Problematyka czynnego żalu w orzecznictwie Sądu Najwyższego, „Problemy Prawa Karnego” 1981, nr 3.
- Kubala W., Glosa do wyroku Izby Karnej Sądu Najwyższego z 1 VII 1975 r., „Palestra” 1976, nr 4-6.
- Kunze E., Odstąpienie od przygotowania do przestępstwa w nowym kodeksie karnym, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 8.
- Lehr-Spławiński T. (red.), Słownik języka polskiego, Warszawa 1935.
- Leszczyński L., Maroń G., Zasady prawa i generalne klauzule odsyłające w operatywnej wykładni prawa, „Annales UMCS” 2013, Vol. LX, No. 2.
- Linde S., Słownik języka polskiego, t. 1, Lwów 1854.
- Markowski A. (red.), Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN, Warszawa 1999.
- Papierkowski Z., Glosa do wyroku SN z 14 IX 1967 r., V KRN 599/67, „Nowe Prawo” 1968, nr 7-8.

- Maroń G., Zasady prawa. Pojmowanie i typologie a rola w wykładni prawa i orzecznictwie konstytucyjnym, Poznań 2011.
- Mąciór W., Czyn ludzki i jego znaczenie w prawie karnym, Kraków 1990.
- Papierkowski Z., Glosa do wyroku SN z 14 IX 1967 r., V KRN 599/67, „Nowe Prawo” 1968, nr 7-8.
- Radecki W., Prawne i moralne oceny czynnego żalu, „Palestra” 1976, nr 12.
- Raglewski J., [w:] Paprzycki L.K. (red.), System prawa karnego, t. 4, Nauka o przestępstwie. Wyłączenie i ograniczenie odpowiedzialności karnej, Warszawa 2016.
- Raglewski J., Dobrowolne odstąpienie od czynu jako przesłanka instytucji czynnego żalu, „Prokuratura i Prawo” 1997, nr 3.
- Rejman G., W kwestii dobrowolnego odstąpienia od usiłowania, „Nowe Prawo” 1969, z. 3.
- Sitarz O., Czynny żal jako instrument polityki kryminalnej i karnej, „Archiwum Kryminologii” 2009, t. 31.
- Sitarz O., Czynny żal związany z usiłowaniem w polskim prawie karnym. Analiza dogmatyczna i kryminalnopolityczna, Katowice 2015.
- Sobol E. (red.), Mały słownik języka polskiego, Warszawa 1997.
- Sobol E. (red.), Nowy słownik języka polskiego, Warszawa 2002.
- Sroka T., [w:] Królikowski M., Zawłocki R. (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1-116, Warszawa 2017.
- Stefańska B.J., [w:] Stefański R.A. (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2018.
- Szerer M., „Dobrowolne” odstąpienie od usiłowania, „Nowe Prawo” 1977, z. 5.
- Szymczak M. (red.), Słownik języka polskiego PWN, Warszawa 1995.
- Tarapata Sz., Dobrowolność w prawnokarnej konstrukcji czynnego żalu (zagadnienia wybrane), „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, nr 2.
- Tkaczyk K., Instytucja czynnego żalu w prawie karnym w aspekcie prawoporównawczym, Przemysł 2008.
- Wolter W., Nauka o przestępstwie. Analiza prawnicza na podstawie przepisów części

- nia wybrane), „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, nr 2.
- Tkaczyk K., Instytucja czynnego żalu w prawie karnym w aspekcie prawnoporównawczym, *Przemyśl* 2008.
- Wolter W., Nauka o przestępstwie. Analiza prawnicza na podstawie przepisów części ogólnej kodeksu karnego z 1969 r., Warszawa 1973.
- Wolter W., O czynie jako działaniu lub zaniechaniu przestępnym, „Państwo i Prawo” 1956, z. 5-6.
- Zdanowicz A. i in., Słownik języka polskiego, Wilno 1861.
- Zgółkowska H. (red.), Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, t. 8, Poznań 1996.
- Zieliński M., Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa, [w:] Winczorek P. (red.), Teoria i praktyka wykładni prawa, Warszawa 2005.
- Ziemiński Z., W sprawie elementarnego wykładu o wykładni, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 3.
- Orzecznictwo**
- Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2006 r., WA 33/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2419.
- Wyrok SN z dnia 5 stycznia 1973 r., III KR 258/72, OSNKW 1973, nr 7-8, poz. 92.
- Wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 maja 2017 r., II AKa 92/17, KSAG 2017, nr 3, poz. 200-216.
- Wyrok SA w Katowicach z dnia 25 października 2012 r., II AKa 169/12, LEX, nr 1236874.
- Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 14 lipca 2016 r., II AKa 106/16, OSAW 2016, nr 4, poz. 348.
- ogólnej kodeksu karnego z 1969 r., Warszawa 1973.
- Wolter W., O czynie jako działaniu lub zaniechaniu przestępnym, „Państwo i Prawo” 1956, z. 5-6.
- Zdanowicz A. i in., Słownik języka polskiego, Wilno 1861.
- Zgółkowska H. (red.), Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, t. 8, Poznań 1996.
- Zieliński M., Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa, [w:] Winczorek P. (red.), Teoria i praktyka wykładni prawa, Warszawa 2005.
- Ziemiński Z., W sprawie elementarnego wykładu o wykładni, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1964, nr 3.
- Case Law**
- Supreme Court judgment of December 12, 2006, WA 33/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 2419.
- Supreme Court judgment of January 5, 1973, III KR 258/72, OSNKW 1973, nr 7-8, poz. 92.
- Judgment of the Court of Appeals in Gdansk dated May 10, 2017, II AKa 92/17, KSAG 2017, nr 3, poz. 200-216.
- Judgment of the Court of Appeals in Katowice dated October 25, 2012, II AKa 169/12, LEX, nr 1236874.
- Judgment of the Court of Appeals in Wrocław on July 14, 2016, II AKa 106/16, OSAW 2016, nr 4, poz. 348.